

Teollisuusperintöä ja poikkeusaikoja – esittelyssä Rosenlew-museo

Leila Stenroos¹

Porissa vierailevalle tekniikan historian ystäväille ehdoton käyntikohde on Rosenlew-museo Aittaluodon teollisuusalueen kupeessa. Yrityksen omistamasta teollisuusnäyttelystä ammatillisesti hoidetuksi teollisuusmuseoksi muuntautunut museo sijaitsee entisessä kruununviljamakasiinissa. Kevään 2020 koronakriisin myötä siellä oivallettiin entistä paremmin, että museo voi – ja sen pitää – tulla myös kotisohville.

Museon perustana on Rosenlew-yhtiön aikana kerätty teollisuuskokoelma. Sen syntyyn vaikutti olennaisesti elämäntyönsä Rosenlewilla tehnyt Olavi Koskinen (1921–2012), joka keräsi ja järjesti aineistoa, ja sai myöhemmin kotiseutuneuvoksen arvonimen. Hänen museoharrastuneisuutensa tuloksena ja yhtiön suosiollisella avustuksella syntyi museo, jonka ensimmäiset avajaiset pidettiin 1984. Aluksi näyttely oli suunnattu lähinnä yrityksen vierasryhmille ja henkilöstölle. “Tavalliset porilaiset” pääsivät tosin kurkistamaan sinne ainakin kerran vuodessa, Porin päivänä, jolloin yhtiöllä oli tapana järjestää avointen ovien päivä.

Parin vuosikymmenen kuluttua ensimmäisistä avajaisistaan museokokoelmat ja -rakennus siirtyivät silloiselta omistajaltaan UPM:ltä Porin kaupungille. Rosenlew-museosta tuli yksi Satakunnan Museon toimipaikoista. Perusteellisten, mutta rakennussuojelumääräyksiä kunnioittavien korjausten myötä vanhasta kruununviljamakasiinista tehtiin paremmin museona toimiva. EU-rahoitteisen hankkeen tuloksena teollisuuskaupunki sai ansaitsemansa kaikelle yleisölle avoinna olevan teollisuusmuseon. Ovet uudistettuun museoon ja uusiin näyttelyihin avattiin vuonna 2006. Toiminta jatkui, syveni ja laajeni. Nykyään museo on ottanut paikkansa alueen teollisuusperinnöstä kertovana ja sitä tallentavana tahona.

Rosenlew-museon vastuulla on kokoelma esineitä, valokuvia ja arkistoaineistoa. Pääroolissa ovat Rosenlew-yhtiön eri tuotannonalat, joista määrällisesti laajimmin edustettuna on metalliteollisuus. Yhtiön ja sen perillisyritysten muita aloja olivat mm. sahateollisuus, kemiallinen puunjalostusteollisuus, energiатеollisuus, pakkausteollisuus sekä automaatioteollisuus. Puunjalostusteollisuuden tuotantoketjuun liittyi (raaka-aineensa sulfittitehtaan jäteliemen ansiosta) jopa hiivateollisuus.

Museoelämyksiä pihanurmelta pakohuoneeseen

Museon perusnäyttelyssä keskitytään Rosenlew-yhtiön (1853–1987) historiaan. Vaihtuvissa näyttelyissä, joita on yhdestä kahteen vuodessa, nimi “Rosenlew” ei millään tavalla rajoita käsiteltäviä teemoja, vaan niihin on haluttu hyvin monenlaisia aiheita teollisuuden ja tekniikan alueilta. Kolmentoista toimintavuoden aikana vaihtuvissa näyttelyissä on koettu elämyksiä ja tietoa esimerkiksi tehdasurheilusta, roboteista, pulmaleluista, teollisuuskaupunginosan

¹ Kirjoittaja työskentelee Rosenlew-museon intendenttinä.

elämästä, teollisuusmaisemien muutoksista ja designista. Osa näyttelyistä on kokonaan omaa tuotantoa, osa muiden tekemiä ja osa yhteistyötahojen kanssa tehtyjä.

Tapahtumien ja luentojen saralla Rosenlew-museo on tarttunut paitsi klassikoihin, myös ajankohtaisiin asioihin. Klassikoista esimerkkinä mainittakoon Porin Matti -lämmitysuunin kunniaksi joka vuosi eri tavoin juhlistettava Matin päivä. Ajan hermolla, ellei jopa aikaansa edellä, museo oli muun muassa kesällä 2018, jolloin yleisöä houkutteli automaattiajamista käsittelevä Auton tulevaisuus -tapahtuma.

Kuvat 1 ja 2. Kesän 2018 kuumimpana päivänä Rosenlew-museolle saapuivat tehdassuvun 1920-luvulla hankkima Rolls-Royce ja ilman kuljettajaa toimiva tuliterä robottiauto. Paikalla oli myös runsaasti sähköautoja ja tulevaisuuden liikenteestä kiinnostunutta yleisöä. Kuvat Mika Haavisto, Rosenlew-museo.

Kuva 3. Tinanvalupajoissa pienet valurit voivat etsiä innoitusta näyttelyssä esillä olevista Porin konepajan pienvalutuotteista. Kuva Tiina Majuri, Rosenlew-museo.

Lasten työpajoissa on kokeiltu monenlaista tehdastyön jäljittelemistä, esimerkiksi paperin valmistusta keräyspaperista. Vankan kävijäkuntansa ovat saaneet tinanvalupajat, joissa käytetään 100-prosenttista tinaa sekä valimon valuhiekkaa.

Erikoisuutena on rakennuksen kellarissa sijaitseva jatkosodan aikainen väestönsuoja, joka ei normaalisti ole auki yleisölle, mutta johon on alettu tekemään opastettuja kierroksia esimerkiksi Museoiden yö -tapahtumien aikaan. Kesästä 2019 lähtien väestönsuojassa on myös toteutettu pakohuonepelejä, joissa pelaajat yrittävät päästä ulos suljetusta huoneesta ratkaisemalla erilaisia pulmia ja tehtäviä. Pelissä edesmenneet teollisuussukujen edustajat nähdään poikkeuksellisissa, jopa vääristyneessä valossa, ja ratkotaan ennen kaikkea sitä, mihin on kadonnut museon vartija.

Poikkeusaika vahvistaa säännön – museon pitää tulla kotisohvallekin

Keväällä 2020 museota kohtasi oikea kriisi, kuten muutakin maailmaa. Museoiden kohdalla se tarkoitti sitä, että ovet jouduttiin tilapäisesti sulkemaan koronaepidemian vuoksi. Museot löysivät uudenlaisia yleisön tavoittamisen tapoja, ja niin teki myös Rosenlew-museo. Yllätysten keväänä aikaa jäi myös pitkään odotusvaiheessa olleelle kokoelmatyölle: luetteloinnille ja inventoinnille, joka normaalivuoden kiivaassa tapahtumaketjussa on joutunut odottamaan vuoroaan.

Kuva 4. Väestönsuojaan sijoittuvan escape room -pelin läpi käyneet ryhmät ovat pitäneet sitä haastavuudeltaan melko vaikeana. Jännitystäkin pakohuonepelissä riittää, eikä vähiten kolkosta sijaintipaikasta johtuen. Verkkoyhteyksiä maan päälle ei ole, joten kännykästä ei ole apua kuin korkeintaan laskimena. Kuva Hanna Kukola, Rosenlew-museo.

Kuva 5. Tämänkin kuvan saattaminen Rosenlew-museon kokoelmiin luettelointia odottavien pinosta oli koronakevään ansiota. Kuvassa on Rosenlewin puhelunvälittäjiä työssään vuonna 1972. Rosenlew-museon kokoelma.

Rosenlew-museossa oli vasta avattu Museo Milavidan tuottama Timo Sarpanevan painokankaita esittelevä Ambiente-näyttely, mutta nyt kävijöitä ei saanut päästää sisään. Ensiavuksi tähän päätettiin tehdä viiden minuutin video-opastus, joka jaettiin YouTubessa. Se oli Rosenlew-museolle ensimmäinen laatuaan, mutta koska kokeilu onnistui, se jäi viitoittamaan tietä tulevaisuudelle.

Jo ennen kriisiaikojakin saavutettavuus on ollut tärkeä tekijä monessa museon tuottamassa sisällössä, mutta poikkeusaika vahvisti sen. Vastaisuudessa museoiden sisältöjä on tarpeen tuottaa yhä enemmän saataville niin, että niistä voi nauttia myös kotisohvilla. Aineistojen tuominen esimerkiksi Finna.fi -palveluun ja helposti mobiililaitteiden kautta on ollut jo pitkään monelle museolle arkipäivää. Rosenlew-museon tulevaisuuden haasteet ja haaveet liittyvät mm. uuden kokoelmanhallintajärjestelmän käyttöön ottoon, mikä mahdollistaa tulevaisuudessa aineistojemme paremman saatavuuden vaikkapa juuri Finnassa. Emomuseumme Satakunnan Museo on siellä jo!

Opastettu kierros Ambiente-näyttelyyn: YouTube Satakunnan Museo
 Mobiiliopastus "Kierros Porin teollisuusmaisemassa": [tarinasoitin.fi/teollisuusmaisema](https://www.youtube.com/watch?v=tarinasoitin.fi/teollisuusmaisema)
 Satakunnan Museon aineistoja Finnassa: [satm.finna.fi](https://www.finna.fi)